

**КОДЕКС ПОНАШАЊА У НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ
ИНСТИТУТА ЗА НУКЛЕАРНЕ НАУКЕ "ВИНЧА"**

- април 2018. године -

ИНСТИТУТ ЗА НУКЛЕАРНЕ НАУКЕ „ВИНЧА“

Дел. Број: 110-1/2018-300/000

Датум: 25.04.2018. године

На основу одредби члана 38. Статута Института за нуклеарне науке „Винча“, а у вези са чланом 88а, став 1 Закона о научноистраживачкој делатности („Сл. гласник РС“, бр. 110/2005, 50/2006 - исправка, 18/2010 и 112/2015) и Кодексом понашања у научноистраживачком раду донетог 21.02.2018. године, директор Института за нуклеарне науке „Винча“, ул. Мике Петровића – Аласа бр. 12-14, Београд – Винча, дана 25.04.2018., године доноси следећи

Кодекс понашања у научноистраживачком раду Института за нуклеарне науке "Винча"

І Опште одредбе

Циљеви

Члан 1.

Кодекс понашања у научноистраживачком раду (у даљем тексту Кодекс) дефинише принципе интегритета у научноистраживачком раду у циљу очувања достојанства професије, развијања и унапређења морално-етичких вредности, заштите вредност знања и уважавања и подизања свести о одговорности истраживача у научноистраживачком раду, уз поштовање принципа академске честитости.

Примена Кодекса

Члан 2.

- (1) Кодекс се примењује у професионалном и јавном деловању свих истраживача Института за нуклеарне науке „Винча“ (у даљем тексту Институт).
- (2) Директор Института је дужан да се стара о остваривању и унапређивању етичких стандарда у Институту, у складу с Кодексом, и да обезбеди услове неопходне за упознавање истраживача са свим правним актима која се тичу њихових права и обавеза.
- (3) Сви изрази коришћени у Кодексу који се односе на физичка лица, а дати су у мушком роду, тумаче се на начин да обухватају и особе женског пола и трансродне особе.

Члан 3.

Поступци прописани кодексом не представљају замену за грађанске, кривичне, управне, дисциплинске и друге поступке који су уређени законима и општим актима Р. Србије.

ІІ Начела

Члан 4.

Поштење у истраживању подразумева поштовање следећих начела:

1. **Искреност** у представљању циљева и намера истраживања, искреност у прецизном и нијансираном извештавању о истраживачким методама и поступцима, као и у изношењу тврдњи у вези с могућим применама истраживачких резултата;
2. **Поузданост** у извођењу истраживања (педантност, пажљивост и темељитост), и у објављивању резултата (исправно, потпуно и објективно извештавање);
3. **Објективност** у тумачењу и закључивању морају бити засновани на чињеницама и подацима који се могу доказати и поново проверити; требало би да постоји

транспарентност у прикупљању, анализи и тумачењу података, као и у верификацији научног резоновања;

4. **Непристрасност и независност** од идеолошких, политичких, економских или финансијских интересних група;
5. **Отворена комуникација** у дискусији о раду са другим научницима и/или с јавношћу. Ова отвореност претпоставља одговарајуће чување и доступност података који нису окарактерисани као пословна тајна;
6. **Вођење бриге о учесницима, субјектима и објектима истраживања**, без обзира на то да ли су у питању људска бића, животиње, културни објекти или објекти животне средине;
7. **Исправност** у навођењу одговарајућих литературних извора (референци);
8. **Одговорност** према будућим генерацијама научника њиховим образовањем уз менторство и поспешивање њиховог осамостаљивања.

III Етичка правила у научном раду

Кодекс одређује следеће добре научне праксе:

Добра пракса коришћења података: доступност и приступ

Члан 5.

- Све податке треба чувати на сигурном месту у приступачном облику;
- Оригинални научноистраживачки подаци треба да буду документовани и архивирани у периоду од најмање 5 година;
- Објављене истраживачке податке треба ставити на увид колегама које желе да понове студију или да их упореде са својим налазима;
- Гарантовани су слобода кретања научника, право на избор сарадника, слобода изражавања и комуникације.

Одговарајуће истраживачке процедуре

Члан 6.

- Сва истраживања би морала да буду осмишљена и пажљиво спроведена; немар, журбу и непажњу треба избегавати да би се смањила вероватноћа људске грешке;
- Истраживачи су дужни да настоје да испуне циљеве предвиђене пројектом, у сразмери с одобреним средствима за (су)финансирање пројектних активности;
- Истраживачи морају настојати да умање потенцијалне штетне утицаје на животну средину и воде рачуна о ефикасном коришћењу ресурса и минимизацији отпада;
- Корисници, спонзори и донатори треба да буду упозорени на етичке и правне обавезе истраживача, као и могућа ограничења које ове обавезе могу произвести;
- Тајност података или налаза треба поштовати и заштити.

Одговорност у истраживачким поступцима

Члан 7.

- Свим истраживачким субјектима и објектима треба руковати с поштовањем и бригом;
- Здравље, безбедност и добробит заједнице, односно сарадника и других чинилаца у вези с истраживањима, не треба да буду угрожени;
- Осетљивост у вези са старошћу, полом, културом, религијом, етничким пореклом и друштвеном класом истраживачких субјеката треба евидентирати;
- Протоколе истраживања не треба нарушавати. Ово подразумева:
 - добровољни пристанак испитаника да учествују; за малолетна лица и лица под старатељством обавезан је пристанак родитеља или старатеља,

- чување личних података испитаника у највећој могућој тајности, избегавање коришћења добијених информација ван сврхе истраживања;
- Употреба животиња у истраживању прихватљива је само ако алтернативни начини да се постигну резултати нису сврсисходни и довољно добри. Повређивање или узнемиравање животиња се мора свести на минимум.

Понашање током објављивања резултата истраживања

Члан 8.

- Истраживачи су дужни да објаве резултате и тумачења својих истраживања на отворен, поштен, транспарентан и тачан начин;
- Истраживачи треба да теже да објаве резултате својих истраживања што је пре могуће сем у случајевима у којима је неопходно претходно заштитити комерцијалну и/или интелектуалну својину;
- У случају коауторских радова, ауторство треба да се заснива на испуњењу следећих услова:
 1. Коаутор је дужан да допринесе креативном процесу бар једним од следећих елемената: идеја, планирање, експериментални рад, теоријски и/или нумерички прорачуни, сакупљање података, анализа резултата и њихова интерпретација.
 2. Коаутор је дужан да допринесе припреми чланка за објављивање учествујући у писању рукописа и његовој критичкој ревизији.
 3. Сваки коаутор би требао да да писмену сагласност да прихвата коначну верзију рукописа.
 4. У случају захтева уредништва часописа коме је послат рукопис, коаутори састављају кратак извештај у коме је описан допринос сваког коаутора.
 5. Сви коаутори гарантују тачност објављених резултата.
- Редослед коаутора на раду треба да буде одређен договором свих коаутора, идеално на почетку пројекта, заједничког рада или израде чланка/монографије и може пратити националне и/или дисциплинске обичаје.
- Сви аутори су дужни да пре слања рукописа у часопис пријаве све релевантне облике сукобе интереса који могу бити: лични, финансијски, академски, комерцијални или политички;
- Рад и интелектуални допринос других сарадника, који су утицали на резултате истраживања треба да буду признати. Повезани рад треба правилно цитирати.
- У комуникацији с јавношћу и у популарним медијима треба одржавати исте стандарде тачности и поштења. Треба се одупрети сваком покушају преувеличавања значаја и применљивости открића.
- Објављивање истих радова у различитим часописима је прихватљиво само уз сагласност уредника часописа и правилно помињање претходног објављивања. У библиографијама аутора такви радови морају бити поменути као један рад;
- Финансијске или друге врсте подршке за спроведено истраживање и његово објављивање треба да буду правилно наведене у захвалници.

Рецензија и уређивачка питања

Члан 9.

- Уредник или рецензент који има потенцијални сукоб интереса из члана 8., дужан је да се повуче из учешћа у било ком облику доношења одлуке. Ако је учешће у доношењу одлуке упркос постојећем конфликту интереса неизбежно, требало би га обелоданити читалачкој публици;
- Рецензенти су дужни да благовремено пруже детаљну, прецизну, објективну и оправдану процену рукописа и укажу на евентуално кршење етичких норми;

- Сваки рукопис се третира као поверљив документ. Поверљивост и анонимност рецензирања мора бити обезбеђена.
- Рецензенти и уредници не смеју да користе податке или тумачења података приказаних у поднетом рукопису без дозволе аутора све док се научно дело не објави;
- Исти стандарди и правила се примењују у процесу рецензије пројеката и програма поднетих за финансирање, као и у процесу доделе награда и признања институцијама и појединцима.

IV Преваре у науци

Члан 10.

Најтежи облици превара у науци су плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и самоплагирање, за које Етичка комисија Института покреће поступак за утврђивање одступања од добре научне праксе.

Остале повреде Кодекса санкционишу се према општим актима Института.

Члан 11.

(1) У научноистраживачком раду није дозвољено плагирање, лажно ауторство, измишљање и кривотворење резултата и самоплагирање.

(2) Забрана из става 1. овог члана се односи на сва објављена научна дела.

Плагирање

Члан 12.

(1) Плагирање је представљање туђих идеја или туђег рада, у целини или деловима, без навођења изворног ауторства и изворника, односно противзаконито присвајање туђих интелектуалних творевина и научних резултата и њихово приказивање као својих као и:

- дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронских или штампаних извора, у деловима или целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела;
- препричавање или сажимање текста другог аутора из електронских или штампаних извора, у деловима или у целости, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања препричаног дела;
- представљање идеја других аутора као својих, без одговарајућег навођења имена аутора односно извора из ког је идеја преузета.

(2) Истраживачи Института гарантују изворност научних радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили.

Лажно ауторство

Члан 13.

(1) Лажно ауторство је навођење лица које или није учествовало или, сходно члану 8., није значајно допринело у изради научног дела.

(2) Сарадници Института су дужни да као ауторе наводе само оне истраживаче који су значајно допринели процесу настајања и објављивања научног рада.

Измишљање и кривотворење резултата

Члан 14.

Измишљање и кривотворење резултата је деловање којим се манипулише предметом, опремом или процесом истраживања, с циљем да резултати истраживања буду намерно подешени или тенденциозно протумачени.

Самоплагирање

Члан 15.

Самоплагирање је поновно објављивање свог раније објављеног научног дела као новог и оригиналног.

V Органи и тела за спровођење Кодекса

Члан 16.

У поступку утврђивања повреда Кодекса и развоја етичких стандарда учествују: директор Института, Научно веће Института и Етичка комисија Института.

Етичка комисија Института

Члан 17.

Чланове Етичке комисије бира Научно веће Института на образложен предлог директора Института.

Етичка комисија Института има пет чланова од којих су три из реда запослених с научним звањима, један из реда запослених у истраживачким звањима и један дипломирани правник.

За сваког члана комисије се одређује заменик који у случају привремене спречености члана комисије преузима његова права и обавезе.

Мандат чланова Етичке комисије траје четири године уз могућност једног поновног именованја, сем члана комисије у истраживачком звању чији мандат траје годину дана уз могућност једног поновног именованја.

Етичка комисија доноси Пословник о раду којим се ближе уређује поступак и начин одлучивања у случају нарушавања правила добре научне праксе, утврђене овим Кодексом, као и друга питања од значаја за рад комисије.

Етичка комисија, када утврди да истраживач крши правила и норме Кодекса, може да предложи Научном већу и директору Института неку од мера дефинисаних у Члану 18. Кодекса понашања у научноистраживачком раду.

VI Завршна одредба

Члан 19.

Овај Кодекс ступа на снагу протеком седам дана од дана објављивања на огласној табли и интернет страници Института.

Директор Института за нуклеарне науке "Винча"

др Милица Марчета Канински

Објављено на огласној табли и интернет страници Института за нуклеарне науке „Винча“ дана 25.04.2018. године.

Потврђује:

Ја Јанковић

Кодекс понашања у научноистраживачком раду Института за нуклеарне науке "Винча" број:
110-1/2018-300/000 од 25.04.2018. године